

КПСС-н Халымг тангьчин комитетин IV пленум

«КПСС-н ЦК-н сентябрьск Плену-
н дигин болн Халымг тангьчин
ийтин организацион күйцэ тэрмү-
д тускар» үр Н. И. Жезловин ке-
докладжар күүндөр болсод, түрүн
дэж КПСС-н Яшкульск района ко-
митетин сеглэтр үр **Азыдов И. Ф.** бо-
с үг кель.

— Мана района күч-көлсчир, цуг-
лаа ори-нутрин оло-амтилл хамдан,
итин Центральн Комитетин сен-
рыск Пленумин, КПСС-н XXI-ч
и хурахым гисн шидиргич ик бр-
гетк кевэр йөрөцхэ. Эн темдгэ
рин өдрүг күч-көлсн динилвэр
хин төлө, районд соңдөрлөдн өр-
делгэрджэнэ. Мах госуларств
лджэ өгүлгэнэ зурагтан Халымг
СР-н Деэд Советд сунгьгьлгэна
— октябрьн 19 күртл, өндг, ноос
лгьгич Октябрьн 41-ч джиллин
лэ харгьулдэ дууех даалгьвр
дэ — гидж үр Азыдов кель.

Даарандь үр Азыдов района эдл-
н бөлтин тускар келхлэрин, тэрэнэ
р 1955 джиллинлэ дүгьүлхэлэ
джил 2,5 холван, хобна то — 159
цент, бод малин то — 104 проце-
күрч өсв гидж заав. Малин то,
ас гардэ эдл-уш цаарандан улм
дар бөх хаалгь учрджана: 1965
илд хобн — 330 мингьгн, бод
— 14500 толгьга күрх, ноос гаргь-
н хойр холван давдэ бөхн темд-
в.

— Оло бр-к-бүл нүүдэ ирдэ бүү-
лэж учрар болн района эдл-ахур
хурдар бөххин төлө, районд ши-
н 3 совхоз гаргьчн чик болхми.
Аргь манд баяна. Эн совхозму-
Адык, Хулхт болн Ик-Буурл-
джикхилэ өргид гаргьдэ болхми.
Төриг республиканск организацие
лджэ, даругьгь таслэ сэн бол-
— гидж үр Азыдов үгэн чилэв.

— Көк тенгьчин загьсчир. КПСС-н
— ч хург хурахым гисн байрта эд-
д икэр ханцхав, ЦК-н Пленумин
гисн шидирвэр көдлмштан агьу
авч, шин динилвэрмүд күндэ йов-
— гидж Каспийск района «Крас-
н Моряк» колхозин ахлач үр
4. Готт кель. — Загьс анылгьлэ
джилэ зурагтан ноабрин нег ши-
лэтл күцэх болдэ авсн даалгьвр-
э орд, сентябрьн 15-д күцэвдин.
Чл чилэ зурагтан давудж 48
күрчн пуд загьс бэрх даалгьвр
а загьсчир авчав.

— Мана күчүвр бас чиги ик болх
нмн, болв Каспийск загьсна ком-
итет торвр гаргьдэ йовсн учрар, эн
ил 5.000 пуд шаху загьсан уснд
вди. Эн комбинатд джилэ зура
в гихдэн 10 мингьгн центнер тас-
өттдэж, тегад загьс колхозмудас
вэна көдлмшн ик му. — гидж үр
Д м заав.

— Күрч тэрлгэнэ, мал өсклгэнэ хал-
ш загьсна колхоз кедж йовх көдл-
шн тускар келхлэрин үр Готт, кол-
лэ мах, өндг, ноос, буудя госулар-
стэ; оруджэ өгүлгэнэ зурагтан күцэ-
гэ, болв усн хятэр, газр багы болеар
XI таалгьд ик түрү-зүдү харгьна.
XII-Каспийск канал тосхлгэнн ик ха-
Гу-гар кеджэ йовна. энүг респу-
бликск организацие онгьтан күшчэр
сах зөвтэ — гидж эн кель.

— Республик тосхлтин зура ягьдэ
лджэ йовхин тускар «Намык-
сэ» трестин управляющ үр Жу-
зий Б. П. кель. Тосхачир
«С-н ЦК-н Пленумин шидирвэр
лджэ көдлмштан күч-көлсн ди-
XO-ч) күндэ йовна. Негдгч кварталд
ге-сэй арель мөнгьгн тосхлтин
шис тредд бүлгэдн кедсн болх-
гурвдгч кварталд 12 сай арель
көдлмшн күцэгдэ. Ганцхн сен-
с сард 4.5 сай арельгэ тосх-
уусгьрдн, өс гидж 130 процент.
джил 14,5 мингьгн квадратн

метр зээтэ пэтрин гермүд тосхгдас,
октябрьн нег ши күртл 10 мингь-
гн квадратн метр зээтэ пэтрн ол-
зэлдэж орулдхми.

— Болв, тосхлтин көдлмшт ик ду-
ту-дунд баяснн докладчик заасн ик
чик гидж — үр Жуковский зөшмэ-
рв. — Тосхлтин шикдэ хашнч, чп-
ринь дор, школе, болнине, амти-бэ-
дг гермүд тосхлгн сулар кеддэж-
нэ, күч-көлснэ диг-даран тату, көд-
лмшчир ормдан батрагдх. Эн джил-
лин түрүн өрэдэ зуг 1,5 мингьгн кү-
бометр мод трест авб, зурагтар бол-
хла 16,5 мингьгн кубометр авгдх
бэйснн, 7 сай тосхс ирх бэйснэс
зуг нег сай ирв. Иим йовдэ тосхл-
тн харшл болдхачн лавта. Трестд
машин дөн. Тосхлтин материал зөб-
лгьдн ик торвр гарна. АТК манд
муугьвр нөк болна.

— Ур Жуковский КПСС-н зэрм рай-
онин комитете болн күнэч комите-
те тосхлтин организацие гардвр. нө-
кдэн татугьвр өдгннн, иим йовдл
үлгүрэхд, Приозерн районд. Үзгд-
лэжэ хинь заагьд, иим болсар чиги
тосхлт сулар кеддэ йовна — гидж
кель.

— Мана «Пролетарская побе-
да» колхозин колхозникуд ик гидж
байрта эн өдрмүдиг күч-көлснэ
онгта динилвэр темдгэжэнэ —
гидж колхозин ахлач үр **Ф. И. Де-
дов** кель. Селэнэ эдл-ахун эн джил-
лин көдлмшн хурдар күндүнч төл-
сэхд ода цуг колхозникунд чилд
тусхагдджана. Колхоз 20 мингьгн
тонн силос дарв — үкр болгьдн
25-д тонн. Намрин тэрэн 4300
гектарт тардэ дуусгдв. 2400 гектар
эрдн-шишгьгэс 1400 гектар
хурдар авгдэ, нари цегг 600
гектар таргдэнэс, 300 гектар
хадад авгдчк. Колхоз мах, үс,
өндг, госуларствд оруджэ өгх джилэ
зурагтан күцэгчк. Шовуна мах икэр
гаргьдэ авхин төлө колхоз 5 мингь-
гн нугьс хулдэж авсн, ода өскдэ-
нэ.

— Ур Дедов келсн үгдэн — районд
сад болн виноград тэрлгнн икдэж-
нэ, ода 200 гектар виноград баян,
болв гаргьдэ авсн ургьчиг хулдэ,
оруджэ өгд газр уга, холд Сальс-
күрч зөйтөднэ. Эн йовдл сад, вино-
град тэрлгнн цаарандь өргдэж-
лх харшлджана, тегад мана районд
чагьрин завод гаргьч төр зөгсд-
жана — гидж заав. Темег эд-бод
келгьгн дорн районд бас бүрдэх
кертгэ.

— РТС-н көдлмш йир сул. Мана
колхозд хагьлдэ газрн 12 мингьгн
гектар. Трактормуд тусдэж көдл-
мш шань уга ик. Болв, РТС трак-
тормуд ялгьгн муугьвр, хашнчгар
кедэжэнэ. Машинд кергтэ аныге уга,
эдиэ теткльгь му. Эн тускар тангь-
гьчин селэнэ эдл-ахун управленч
төр кедэжнн, эн хаджгьгич цаг
түдгю чиклх кергтэ. Дакад болхла
мана районд урдн лесопитомник
болн сортопестельнн участка бэйс-
нн. Эдинг хэрү бүрдэхн ода не-
гдэжэнэ — гидж үр Дедов кель.

— КПСС-н ЦК-н Пленум партин
XXI-ч хург кехми гисн токтавр гар-
гьч, ямр ик байр, өрмдг мана
республикин багычуд кедэжнн тускар
бал ВЛКСМ-н тангьгьчин комитетин
сеглэтр үр **Б. П. Надбитов** кель.
Комсомольчир б о л н багычуд
ВЛКСМ-н 40-ч джиллин өндг белд-
лэж кедэжэ цагла тернн ирцдэж-
нэ, тегад тедр өдр ирвэс производ-
ствени динилвэр улм бөдөлүлэд йов-
на. Ода, комсомольчир болн багы-
чудас бүрдн хөбчирин 300 гар бри-
гад дөрлэдэ кедж, үзэлгьдн белд-
гьгн үзэмдгтэ кевэр дуусхар зүт-
кэжэ йовна. Мана республикд малч
багычудас бүрдэжэн 40 бригад, 54
МТФ, тракторн 100 бригад, тосхлтин

65 бригад, эрдн-шишэ ургьлгьна,
загьс анылгьгнэ оло звенос бас
көдлэжэнэ. Багы наста хөбчир
У. Бадаевин, А. Шафоровин,
Комбайнер Е. Доржаневин, И. Ко-
чергина, А. Д. Карповин гарддэж
загьсчирин, бригадин багычудин
пернн холд туурв.

— Ур Надбитов цаарандь комсомо-
лин көдлмшт баях дугу-дундиг
заадж келхлэрин, комсомолин бөлт.
сул, бүрдэмджин болн политическ
сургьмджин көдлмшн кемдэн дор,
эдл-ахун болн культури тосхлт
оруджлгьд чиги тату халхн бая-
хнн темдгьл. Юстад эн джил зуг
57 күг, Яшалтад — 116 күг, эдиэс
халхынн зуг 8 күн комсомолд ору-
лдж авч. Иим йовдл партиин органи-
зацин комсомолд өгд гардврн су-
лин герчлэжэнэ. Элет балгьсар ком-
сомольск кегг эклч организацие тоо-
цана болн сунгьгьрин хурге болз-
тан келгьдэ таслгд. «Победа» кол-
хозин ахлач үр Полоусов комсо-
мольчирин болн багычудин амрлгь
бүрдэлгьд онгьган тавьх. Багычүг
көдлмштин зуг үзэд, тедр амрх
зөйтөгьгнн марлгьгн чик биш —
гидж үр Надбитов заав.

— Яшкульск района «Кировский»
совхозин директор үр **Землянский**,
совхозин көдлмшчир КПСС-н XXI-ч
хургн укьдэ, соңдөрлэдэ делгьүлэд,
ноос госуларствд орулдж өгүлгэнэ
джилэ зурагтан сентябрьн 24-д
100 процент күцэгьдэ, 2780 цент-
нер ноос хулдэ — гидж соньсхв. —
Совхоз джил чилэ зурагтанс даву-
лдж 20 тонн ноос өгх болдэ даал-
гьвр авб. Мах оруджэ өгүлгэнэ,
Халымг АССР-н Деэд Советд сунгь-
гьлгэна өдр — октябрьн 19 күртл
күцэх болс. Совхоз тосхлгн халхар
1,5 сай арельн олавл, Октябрьн
40-ч джиллин бөн күртл тосхлтин
зура 100 процент күцэгьдэ, джил
төгстл бас 500 мингьгн арельгэ
тосхлт кех болв — гидж үр Зе-
млянский кель.

— Мана совхоз республикд
хө бөкдг ик совхозмунд негнн.
Хөд үлвэр хургьлэхд йилгьү онгь
төвгьдэжэнэ. Ода эртэр хобна көг
төвлөгн кедэжэнэ, 14 карт белн,
4 карт тосхгдджана. 34 хург малт-
гьд, хөбчирт, малчирт 50 гар гер
эн джил тосхгдв. Малае гару гар-
лгьн иди джиллинлэ дүньгүлхэлэ,
хойр холван багыр. Тегад, хөд өск-
лгьгн зура 105 процент күцэгьдэ-
нэ. Малд 2 динд күрх хот белд-
дн. — гидж үр Землянский кель.

— Цаарандь үр Землянский селэнэ
эдл-ахун тангьгьчин управленч шал-
гьмд кель. 2,5 сай арельн мөнгьгн
зура батлчакд, управленч совхозд
тосхлтин мод төрүч өгөн уга. Яш-
кульск районд колхозмуд уга, болв
РТС бүрдэгьд. Зуг энүнд к е д г
көдлмшн уга болдджана. Совхозмуд
цугтан эврэн трактормудан ясна.
РТС тегад яра баян. Энүг үздэж,
медж негнн йилгьч кергтэ.

— Күч-көлсчирин депутатрин тангь-
гьчин Советин күнэч комитетин
ахлач үр **З. А. Сангаев**, ода КПСС-н
XXI-ч хургн болн Халымг АССР-н
Деэд Советд сунгьгьлгэна өдр —
октябрьн 19-г укьдэ республикд
политическ болн производствени
ик өрмдгж гарчачин тускар кель.
1959 джиллин январин 27-д сектгх
КПСС-н XXI-ч хург агьу чинртэ
төр күүндэртэн тавьдэжнн, тер учрар
мана партин ЦК оло-амтилл сүв-
селгь, күүндөр кех болдэж шиндв.
Тернн, КПСС-н XX-ч хургн заавр
күцэгьдэж, партин джиргьлэд ленин-
ск герсэср батар гардвр кедэжнн
үзүлэжэнэ — гидж үр Сангаев кель.

— Ур Сангаев республикд болдэж
сунгьгьрт белдвр келгьд дугу-дунд

бөахынн заадж келэд, эн кампань
ик даалгьврта көдлмш, мана шүүвр,
эн төлөд кинэн кевэр, чинринь күцэ
медж авч көдлхми — гидж заав.
Советин көдлмшнн йерулахин төлөд
тодрха үүлдвр, келхд, депутатришн
харгьлгьт, селэдэр хург келгьт, зрүл-
менд харгьлгьт, сургьлгьт-эрдмин
халхар көдлмшн йеруулгьна туск төр-
мүд күүндэрт тавьхми гив.

— Мал өсклгьд баях нег ик
дугунь — малае гару гаргьгн. Эн
джиллин 8 сарин туршарт 90 мингь-
гн хөн гарута, 3 мингьгн бод
мал үсв. Энүнд зөв өгч болх хаалгь
төрүч уга. Ода күртл мал гарулгь-
гн — энүнэ уныг-утхннн дарулин
халдэжэ э олгьгьд баянэ — гидж үр
Сангаев кель.

— Советин көдлмшннн партиин
организацие гардлгьн, тедр саянэр
көдлхнн бат хаалгьгн болдджана
гидж эн заав. Болв, зэрм районд,
үлгүрэхд, Приозерн, Западн районд
партиин комитете Советеиг сулар
гардина, дөн-нөкдэн татугьвр күр-
гнэ.

— Ур Сангаевин келсн үгэр түрүн
төрәри пленум күүндвр келгьдэн
төгсөв.

— Республикин колхозмуд белн сов-
хозмуд мал үзүлгьлгьдн белн тус-
кар, пленумд КПСС-н тангьгьчин
комитетин сеглэтр үр **В. В. Чехло-
вин** докладжар күүндөр болсн, түрүн
болдэж КПСС-н Юстинск района
комитетин сеглэтр үр **Б. Л-Гаряев**
үг кель. Ода партин XXI-ч хурт
болн Халымг АССР-н Деэд Совет
сунгьгьлгьдн нераден соңдөрлөдн
районд өргдэр делгэрдэ, күч-көлснэ
шуньт өсдэ, производствени шин
динилвр күндэжнн заагьд, района
күч-көлсчир октябрьн 19-д мах
госуларствд орулдж өгүлгэнэ джилэ
зурагтан күцэх. октябрьн 25-д
мал үзүлгьлгьдн белн болх, 160
мингьгн нэдэр хөбдт көг тавдэж
дуусад, ирх джил 100 хөн болгьна
115-д хургь авх даалгьвр авчсах
гидж үр Л-Гаряев кель.

— Ур Л-Гаряев цаарандан, тангь-
гьчин селэнэ эдл-ахун управленч
гарчачирин көдлмшнн шалгьд кель.
КПСС-н тангьгьчин XVIII-ч конфе-
ренци эн джил хөбчирин газр гермү-
дэ гаргьдэ ши гермүдэ орулгьна
көдлмшн дуусхми гидж шидирвр гар-
гьснн. Мана районд тегад хөбчирин
115 гермүд тосхгдх бэйснн. Болв
тангьгьчин управленч тосхлтин зу-
радан зүг 15 гер батлв. Каракуль
хөд өсклгьдн халдэж таслх төр-
мүд пөн биш. Ода күртл каракульн
совхозмундин гарунн ик. Энүг бас
төртэн авчачин.

— Мана районд гүүлгэнэ көдл-
мшн ик сулин, хөбчирин теткльгь
муугьгнн халымг потребсоюз саянэр
меднэ, болв үр Сидоренко эндр күртэ
гаргьгдх зөвтэ совхозрабкоп гар-
гьдэ өгт уга баянэ, хот-хоолар
районд теткльгь йерулахин тускар
үүлдвр төрүч кедэжнн. Хөбчирт
дулан хувин, гөсн багыр хулдгьд
— гидж үр Л-Гаряев кель.

— Западн района Ленинн нертэ кол-
хозин ахлач үр **М. И. Рошин**, колхоз
эдл-ахуганн цаарандь делгэрдэж
өсклгьдн ик динилвр күндэжнн
тускар келэд, эн джил 3,5 мингьгн
гектар газрт гектар болгьнасын
130-д пуд буудя авб гидж заав.
Ода эрдн-шишэ хуралгьд 200
гар колхозникуд өдр болгьн көд-
лэжэнэ, гектарасын 30 шаху центнер
буудя авгдджана.

— Мал үзүлгьлгьдн белдэж кедж,
колхоз 11200 тонн силос буув, үкр
болгьдн 12 тонн-гаха болгьдн 5
тонн күрхми. Малин хаша-хаац
белн, шинэ үкрин 1 хаша, тургьл
бәәх 1 хаша тосхгдджана. Колхоз
үс, өндг госуларствд орулдж өг-
л-

гьән дуусв, даругьгьс махна джилэ
зура күцэгьдхми.

— Цаарандь үр Рошин колхозин
газрн багы болд мал өсклгьдн
торвр болдэжннн заагьд, Хар газр
төр колхозд газрин участка өгх төр
авб.

— КПСС-н Приютненск района ко-
митетин сеглэтр үр **Постников**,
районд тосхлтин көдлмшн сулар
кедэж йовна гидж докладт заагьсн
чик гив. Энүнд тосхлтин модн уга
болдэжннн тоолх кергтэ.

— Районд хөбчирин көдлмшн
йовулх улэ йилгьдэж авч батлхд ик
түрүг гарчана. Энүнэ нег учрн —
эдиэ үн-шаньгннн хаджгьрар өг-
гьнн ноос эс тоод авлгьн. Иим
хаджгьгич килхд төр правительств-
нин өмн таньхми — гидж эн кель.
Цаарандь үр Постников эн джиллин
тэрэн, ногьган икэр гарсн учрар,
малин хотн арвлх кергт өгд онгь
сулдв, колхозин өвсиг гараджэ
йовлмуд баянэ, энүнэ ноолдан
уга гидж кель. Районд эн джил 10
мингьгн тонн сән өсв прессар ша-
хад хадгьлх зура батлгьд.

— Элет балгьсна «Победа» колхозин
ахлач үр **Полоусов**, колхоз ода
күс-дундур джил күрх хот малдан
белдв, энүнд эрдн-шишэ икэр
тэрснн ик ачта болв гидж кель. Ца-
рандин тангьгьчин «Заготскотин»
конторин көдлмшнн эн шалгьдэ
кель. Колхоз госуларствд мах өг-
лгьнэ зурагтан 73 процент күцэх,
күндүнэ зурагтан дуусхд «Загот-
скот» харшлтан үзүлгэнэ, 5-6 хо-
нгт туудж ирсн малин хашад барч-
кад, өрәлинн авлго хэрү туулгьна.

— Яшкульск района 108-ч совхоз-
ин директор үр **Кичников**, совхоз-
ин коллектив малд хойр джил
күрх хот белдэжэнэ гидж кель.
КПСС-н XXI-ч хурт болн Халымг
АССР-н Деэд Советд сунгьгьлгьдн
нераден дөрлөдн оло хөбчир, малч-
нн, көдлмшчир ордэж, ирх джил
115-д хургь 100 хөн болгьнас авх.
хобнас 5-д кг. ноос киргьч даалгь-
вр авчав.

— Ур Кичников хөбчирин кадр
белдх төр тавдн, Баштантиск селэнэ
эдл-ахун техникумд 6 сара хөбч-
ирин курс гаргьсн, дакад болхла
энүнд махна мал болн хөд өсклгьнн
шиншань специалиствр белдгьлгьн
отделени бөрдэсн чик болхми гидж
кель.

— Приозерн района «Ергенинский»
совхозин парторганизацин сеглэтр
үр **Сластенов**, республикд ода бол-
дэжэ политическ болн производ-
ствени ик өрмдгжэ совхозин көдл-
мшчир шунгьгьлгьт ордэж, шиш
динилвэр XXI хуртг уктар чилдэн
тавьдэжнн гидж кель. Октябрьн 1-
шинд 6000 гектарт намрин тэрэн
тардэ дуусгдхми. 3240 гектарас
эрдн-шишэ хурдэж авх ода онгь
онгь тавьдэжэнэ. 10 мингьгн тонн
өвсн белдгьд, малин хаша-хаац
ястдджана. шин тосхлт кедэжэнэ.

— Болв тосхлтд ик харш болдгьн тос-
лтин материал хятэр болн көлп
муугьвр көдлгьлгьн. Тегад Никольск
бәәх автобазин Приозернд авч ирдэ
бәәлгьсн чик болхми гидж эн кель.

— Пленум күүндгден төрмүдэр
шиндвр батлэж авб. КПСС-н Халымг
тангьгьчин дарани бшн XIX конфе-
ренци эн джиллин декабрьн 20-д
кехми гидж пленум шиндв. Күүндэж
төрмүдн:

1. «1959-1965 джилмүдт, СССР-н
оло-амтилл эдл-ахун делгэртин зу-
ван тоогьгнн туск, КПСС-н ЦК-н
Негдгч сеглэтр үр Н. С. Хрущевин
докладин тезисмүд». (Доклад келхт
КПСС-н Халымг тангьгьчин комите-
тетин негдгч сеглэтр үр Н. П. Же-
лов).

2. КПСС-н XXI-ч хуртг делегатвр
сунгьгьлгьн.